

**BANK TIZIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH
VA ULARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI****Abdullayeva Irodaxon Xusniddin qizi**

AIFU iqtisodiyot yo‘nalishi 1-kurs magistri.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19223929>

Annotatsiya. Hozirda O‘zbekiston bank tizimida raqamli texnologiyalardan foydalanish va ularning samaradorligini oshirish masalasi mamlakatning umumiy raqamli transformatsiya jarayonining muhim qismi hisoblanib kelmoqda. Ushbu tezisda bank sektorida mobil ilovalar, sun‘iy intellekt, blokcheyn, bulutli hisoblash va avtomatlashtirish kabi zamonaviy texnologiyalarning roli ko‘rib chiqildi. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi, bank tizimini isloh qilish dasturlari va xalqaro tajribaga asoslangan holda raqamli xizmatlarning aholiga qulaylik yaratishi, operatsion jarayonlarni soddalashtirishi va moliyaviy xizmatlarni kengaytirishi tahlil qilindi. O‘zbekistonda tijorat banklari tomonidan joriy etilayotgan masofaviy xizmatlar, onlayn to‘lov platformalari va biometrik tasdiqlash tizimlari misolida mahalliy rivojlanish ko‘rsatilgan. Tezisning asosiy maqsadi O‘zbekiston sharoitida raqamli texnologiyalarning samaradorligini oshirishning amaliy yo‘llarini taklif etishdan iboratdir.

O‘rganib chiqilgan ma‘lumotlarga asoslanib, kibertahdidlarga qarshi kurash, kadrlar malakasini oshirish, infratuzilmani rivojlantirish va davlat-xususiy sheriklikni kuchaytirish bo‘yicha tavsiyalar berilgan. Shuningdek, ushbu yondashuv orqali banklarning raqobatbardoshligini oshirish, aholining moliyaviy inklyuziyasini ta‘minlash va iqtisodiyotning raqamli rivojlanishiga hissa qo‘shishga xizmat qiladi degan xulosaga kelindi

Kalit so‘zlar: raqamli texnologiyalar, bank tizimi, raqamli transformatsiya, samaradorlik, mobil bankchilik, sun‘iy intellekt, blokcheyn, kibertahdidlar, fintech, masofaviy xizmatlar, “Raqamli O‘zbekiston – 2030”.

Kirish. Bugungi kunda bank tizimi raqamli dunyoning ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Raqamli texnologiyalar xizmat ko‘rsatishni tezlashtirib, mijozlarga istalgan vaqtda, istalgan joydan moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirish imkonini yaratib berdi. O‘zbekistonda bu jarayon “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi, bank tizimini isloh qilish bo‘yicha farmonlar va innovatsion rivojlanish dasturlari asosida jadal sur‘atlar bilan kechmoqda.

Mamlakat rahbariyati tomonidan qabul qilingan qarorlar bank xizmatlarini raqamlashtirish, aholining moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish va iqtisodiy faoliyatni soddalashtirishga qaratilgan. Banklarning kelajagi miqyosda emas, balki aniq va maqsadli strategiyalarda – ya‘ni texnologiyalarni to‘g‘ri qo‘llash, mijoz ehtiyojlarini chuqur tushunish va operatsion jarayonlarni optimallashtirishda ko‘rinmoqda. Ushbu tezisning maqsadi O‘zbekiston bank tizimida raqamli texnologiyalarning hozirgi holatini baholash va ularning samaradorligini oshirish yo‘llarini ishlab chiqishdan iboratdir. Vazifalari texnologiyalarni tasniflash, mahalliy va xalqaro tajribani solishtirish, mavjud muammolarni aniqlash hamda amaliy takliflar berish.

Tadqiqot ishida solishtirma tahlil, nazariy umumlashtirish va strategik rejalashtirish usullari qo‘llanilgan.

Asosiy qism. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar bank faoliyatini tubdan o‘zgarishiga sabab bo‘lmoqda. Ular orqali xizmatlar tezkor, qulay va xavfsiz holatga o‘tdi.

Mobil va internet-bankchilik bu mijozlarga telefon yoki kompyuter orqali 24 soat xizmat ko‘rsatish imkonini beradi.

Sun'iy intellekt va mashinaviy o'rganish – kredit risklarini baholash, firibgarlikni aniqlash va mijozlarga shaxsiylashtirilgan takliflar berishda qo'llaniladi. Bulutli hisoblash va Big Data – katta hajmdagi ma'lumotlarni saqlash va tahlil qilish imkonini beradi.

Bu texnologiyalar banklar uchun operatsion xarajatlarni kamaytirish, xizmat sifatini oshirish va mijozlar sodiqligini kuchaytirish imkonini beradi. Xalqaro tajribada raqamli banklar an'anaviy banklarga nisbatan xarajatlarni sezilarli darajada qisqartirib, mijozlarga arzonroq va tezroq xizmat taklif qilib kelmoqda. O'zbekiston bilan xalqaro tajribalar solishtirilganda: mahalliy banklar mobil va onlayn xizmatlarni faol rivojlantirmoqda, ammo AI va blokcheynni chuqur joriy etishda hali orqada. "Raqamli O'zbekiston" strategiyasi tufayli tez o'sish kuzatilmoqda, ammo xalqaro tajribani moslashtirish – masalan, Singapur yoki Estoniyadagi SupTech (regulyator uchun texnologik nazorat) modellari – samaradorlikni yanada oshirishi mumkin.

Samaradorlikni oshirish uchun quyidagi yo'nalishlar muhim sanaladi:

1. Strategik investitsiyalar – AI va Big Data'ga yo'naltirilgan loyihalarni ko'paytirish, ichki jarayonlarni avtomatlashtirish.
2. Infratuzilmani rivojlantirish – yuqori tezlikdagi internet qamrovini kengaytirish, qishloq joylarda mobil ilovalarni optimallashtirish.
3. Kibertahdidlarga qarshi kurash – markazlashgan antifrod tizimlarini joriy etish, biometrikani keng qo'llash va xavfsizlik standartlarini kuchaytirish.
4. Kadrlar malakasini oshirish – bank xodimlarini raqamli texnologiyalar bo'yicha o'qitish, "One Million Uzbek Coders" kabi dasturlarni moliya sohasiga moslashtirish.
5. Mijozlarga yo'naltirilgan yondashuv – shaxsiylashtirilgan xizmatlar (AI orqali tavsiyalar), super-app lar yaratish (bir ilovada barcha moliyaviy operatsiyalar).
6. Davlat-xususiy sheriklik – fintech kompaniyalari bilan hamkorlikni kuchaytirish, sandbox muhitlarini rivojlantirish va regulyatsiyani moslashtirish.

Agar bu choralar amalga oshirilsa va ish jarayonlariga tadbir etilsa, bank xizmatlari yanada qulay, xavfsiz va samarali bo'ladi shuningdek, aholining moliyaviy faolligi oshadi.

Xulosa. Xulosa qilib ayta olamizki, O'zbekiston bank tizimida raqamli texnologiyalar jadal rivojlanib kelyapti. Natijada mobil ilovalar, onlayn to'lovlar va biometrik xizmatlar keng tarqalishiga olib keldi. Bu jarayon aholiga qulaylik yaratib, iqtisodiy faoliyatni soddalashtirmoqda.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, AI va fintech kelajakda bank operatsiyalarini tubdan o'zgartiradi. Ammo infratuzilma, savodxonlik va xavfsizlik masalalari hal etilishi zarur.

Yuqorida bir qancha chora va takliflar berib o'tilganidek, bu taklif etilgan yo'llar ya'ni, investitsiyalarni kuchaytirish, xavfsizlikni ta'minlash, kadrlar tayyorlash va hamkorlikni rivojlantirish – raqamli texnologiyalarning samaradorligini sezilarli oshiradi. Natijada bank tizimi nafaqat ichki bozorda raqobatbardosh, balki xalqaro miqyosda ham yanada nufuzi ortishiga olib keladi. Kelgusidagi tadqiqot ishida neo-banklar va CBDC (raqamli so'm) loyihalariga qaratish foydali bo'ladi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6079-son Farmoni, 05.10.2020. "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida. – Toshkent: Lex.uz rasmiy portali. <https://lex.uz/docs/-5030957>

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-158-son Farmoni, 11.09.2023. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida. – Toshkent: Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-6600413>
3. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Yillik hisobotlar (2024–2025 yillar). – Toshkent: Markaziy bank rasmiy sayti va nashrlari.
4. Makhmudov N. va boshq. Digitalization of the banking sector in Uzbekistan: The impact of business intelligence on managing transformation processes // Scientia Report. – 2025. – № 1. <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/3342/3385>
5. Xurramova F. B. Bank va moliya sohasida raqamli transformatsiya // Central Asian Journal of Academic Research. – 2025. – Vol. 3, Issue 02, Part 2. <https://in-academy.uz/index.php/cajar/article/download/46000/29385/50075>
6. Ortikov O. Digital Transformation and Market Competition in Banking: An Econometric Analysis of ROE Influencers in Uzbekistan // ACM Digital Library. – 2024. <https://dl.acm.org/doi/full/10.1145/3726122.3726203>
7. Raqamli transformatsiya sharoitida O‘zbekiston bank tizimining rivojlanish istiqbollari // КиберЛенинка (CyberLeninka). – Ilmiy maqola. <https://cyberleninka.ru/article/n/raqamli-transformatsiya-sharoitida-o-zbekiston-bank-tizimining-rivojlanish-istiqbollari>
8. Maksudov A. Raqamli transformatsiya va bank samaradorligini oshiruvchi raqamli texnologiyalar tahlili // International Journal of Finance and Digitalization. – 2024–2025. <https://www.ijfd.uz/2024-6/2024-6-9.pdf>